

Verksamhetschefens ledningsansvar

- Hur det ser ut och hur det kan delas -

9 februari 2017

Oskar Höllgren, jurist, Institutet för
Medicinsk Rätt AB

Medicinrättsligt ansvar finns på tre nivåer

- Vårdgivare (den juridiska person som bedriver verksamheten)
- Verksamhetschef (VC)
- Hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP)

Personligt ansvar – oavsett vem som är chef

- Alla som är HOSP lyder under ett personligt yrkesansvar (6:2 § patientsäkerhetslagen).
- Man är alltså alltid personligen ansvarig för hur man utför sitt arbete.
- Detta gäller oavsett om det finns fel/brister på vårdgivar- eller VC-nivå.
- Samtidigt har utgångspunkten sedan 2011 varit att tillsynen ska betona organisationens ansvar.

- Utgångspunkter för ledningsansvar
 - Det finns ingen formaliserad rangordning mellan olika yrkesgrupper.
 - Ledningsansvar måste därför vara kopplat till en lagstadgad eller lokal ledningsbefattning.
 - Inom BUP-verksamhet är verksamhetschef (VC) den enda lagstadgade ledningsbefattningen.

Lagbestämmelser om ledningen av hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL)

- **29 §** Inom hälso- och sjukvård skall det finnas någon som svarar för verksamheten (**verksamhetschef**). Verksamhetschefen får dock bestämma över diagnostik eller vård och behandling av enskilda patienter endast om han eller hon har tillräcklig kompetens och erfarenhet för detta.
[...]
- **29 a §** Verksamhetschefen ska säkerställa att patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet i vården tillgodoses. Om det är nödvändigt för att tillgodose dessa behov, eller om en patient begär det, ska verksamhetschefen utse en **fast vårdkontakt** för patienten. Lag (2010:243).
- **30 §** Verksamhetschefen får **uppdra** åt sådana befattningshavare inom verksamheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter. Lag (1996:787).

- 29 § HSL, den grundläggande bestämmelsen om VC.
 - Inga formella krav på utbildning, etc.
 - Får bestämma om vård i enskilda fall enbart om hen har kompetens.

- Den mer konkreta innebörden av VC-ansvaret på ett allmänt plan finns beskriven i förarbeten.
- Där beskrivs bl.a. att VC har ett samlat ledningsansvar.
 - Detta innehåller två delar, en medicinsk och en administrativ.
 - Det är den medicinska som ska överlåtas om VC saknar medicinsk kompetens.

- **Definitionen av det medicinska ledningsansvaret**
- *Diagnostik, vård och behandling i det enskilda fallet och innebär ett yttersta ansvar för att underställd personal fullgör sina medicinska åligganden. Ansvaret omfattar förutom vård av enskilda patienter i strikt mening också in- och utskrivning av patienter, innefattande även prioritering mellan patienter och ansvar för remitterade patienter. I ledningsansvaret ingår också ett ansvar för att patientjournal förs för patienten, att befintlig medicinteknisk utrustning används på det sätt som från sjukvårdssynpunkt bäst gagnar patienten samt ansvar för en riktig och säker medicinering.” (Prop. 1989/90:81 s. 17, Prop. 1981/82:97 s. 81)*

- Utöver dessa allmänna stadganden finns ett stort antal bestämmelser om VC i ämnesspecifika föreskrifter från Socialstyrelsen.
- Exempelvis SOSFS 2000:1 (läkemedel), SOSFS 2004:11 (remisser) SOSFS 2008:1 (medicintekniska produkter) och SOSFS 2008:14 (dokumentation, denna föreskrift byts 1/3 2017 ut mot HSLF-FS 2016:40).
- För att få en fullödlig bild måste man läsa det allmänna regelverket parallellt med de specifika bestämmelserna.

Ansvar för patientens kontinuitet och trygghet

- VC ska utse fast vårdkontakt om det behövs eller om patienten begär det.
- Fast vårdkontakt är namnet på den befattning som tidigare hette patientansvarig läkare (PAL).
- Att utse fast vårdkontakt bör ses som en del av det medicinska ledningsansvaret.
- I ansvaret bör anses ligga att ta fram rutiner för i vilka situationer fast vårdkontakt ska utses samt vilka yrkesgrupper som är lämpliga.

Hur ser VC:s förhållande till vårdgivaren ut?

- Vårdgivaren är hierarkiskt överordnad VC.
- Samtidigt beskrivs i förarbetena en viss grad av självständighet för VC.
- I praktiken är dock VC underkastad de strukturella och budgetära beslut som fattas på vårdgivarnivå.
- Vårdgivaren kan inte fatta beslut som urholkar det medicinska ledningsansvaret.

Överlåtelse av ledningsuppgifter

- Lagtexten tillåter överlåtelse av "enskilda" ledningsuppgifter.
- Lagstiftarens tanke har uppenbarligen varit att samla utpekade ledningsuppgifter på VC.
- En alltför långtgående överlåtelse där ansvaret delas upp på alltför många personer måste därför anses bryta mot lagstiftarens intention.
- Lokutionen "VC får dock bestämma över diagnostik..." innebär en skyldighet att överlåta ledningsansvaret för arbetsuppgifter för vilka VC saknar egen kompetens.

- Den till vilken ansvar överlåts kallas oftast medicinskt ledningsansvarig (MLA), medicinskt ansvarig läkare (MAL) eller liknande.
- Det förekommer även att man utser en ”medicinsk rådgivare” när VC saknar medicinsk kompetens.
- Termen ”rådgivare” är inte en naturlig beskrivning på en MLA, eftersom den antyder att någon annan ytterst är ansvarig för fattade beslut.
- Det viktiga är dock inte benämningen, utan hur befattningen beskrivs i styrdokument.

- I nya HSL (1/4 2017) har uttalandena om överlåtelse tagits bort.
- Ingen förändring i sak är dock avsedd.

- Hur ska överlåtelsen gå till?
- Formella regler om detta saknas. En självklarhet bör dock vara att det görs skriftligt.
- Det är naturligt att i tillämpliga delar se på föreskrifterna om delegering av medicinska arbetsuppgifter.
- Jag har upprättat en mall till er utifrån detta.

- I mallen ska VC bl.a. ange om överlåtelsen gäller hela eller enbart en del av ledningsansvaret, samt i det sistnämnda fallet beskriva ansvaret utförligt.
- VC ska även beskriva mottagarens kompetensprofil.
- Båda parter intygar genom sin underskrift att de känner till och förstår reglerna om ledningsansvar.

Frågor?